

LA CRITICA ESPAÑOLA

SETMANARI CARLISTA ILUSTRAT

PREUS DE SUSCRIPCIÓ:

EN BARCELONA:	trimestre.	1	pesseta
FORA:	idem.	1'25	,
ULTRAMAR Y EXTRANJER			
Trimestre.		2'50	pessetas

Número corrent: 5 céntims.

ADMINISTRACIÓ:

EN LA BIBLIOTECA TRADICIONALISTA
 RONDA DE LA UNIVERSITAT N.º 14
 APARTAT DE CORREUS 147
 Teléfono núm. 1150

Número atrassat: 10 céntims.

—Pau, si guanyém nosaltres ahont vols una casa?
 —Home, si pot ser, á la Gran-via.
 —La tindrás. Ara páguemen dos de l' aixút

IMPRESIONS DEL DIA

Ara que ja tenim fora de casa á n' en Sagasta, podem enrahonar desapassionadament fent la crítica del seu viatge..... *trunfal*.

Per aixó pera jutjar d' ell ab coneixement de causa, farem un resumen de las impresions que ha causat en los ánimos dels barcelonins.

N' hi há alguns que creuen que l' acte de la arribada de Don Práxedes va ésser un idili. Y donan la seva rahó. Segons ells, aixó de tirar lo cotxe los aragonesos, com si fosen madrabes que tiran una barca, es un quadro que pintat *al fresco* seria una producció digna de figurar entre las millors de la poesia *bucólica*.

No falta qui assegura que lo discurs del teatro de Novedats va ésser una comedia, cual protagonista era en Sagasta, que feya veurer garses per perdius als espectadors, burlantse aixís del públich. Y també donan la seva rahó. Perque segons ells, lo *Quefa* del fusionisme va tenir molta barra, al assegurá que ab cinch anys de govern no va tenir encare temps de normalisá l' Administració.

Altres asseguran que la estancia de Sagasta á Barcelona resultá una festa *aguada*, perque don Práxedes no va poguer visitar la Universitat, puig los estudiants l' esperavan armats..... ab xiulets.

Per fi tots convenen en que la despedida va ésser un verdader sainete, per no estar representat degudament lo poble *soberá*.

Y aixís pel istil, qui més hi pot més hi diu.

Bé—dirán los meus lectors—¿y quína es la opinió d' en *Betas y Fils*?

Pus, senyors, la meva es que Sagasta y Companya han acabat de demostrá una vegada més que la política lliberal no té res de católica, res de patriótica (aixó no quita que sigui *patriotera*) y una *espurna* de monárquica. Bé prou ho demostraren alguns caps carents que formavan la guardia d' honor á n' en Sagasta, y d' en tant en tant cridavan ¡Visca la República!

Ab tot, consolemnos. Quan pugi altre vegada Sagasta, ja 'ns omplirá y engorjará fins la nou del coll de llibertat..... lliberal, y si 'ns morím de fam no hi fa res: al menos tindrem la ditxa de morir lliures.

¿Quánt se acabarà la paciència del poble ab aqueixa gent?

FILS Y BETAS.

A FABIÉ ACADÉMICH

MISSIVA

¡Prou te 'n deus recordar! ¡No fa pas tant!
Era llavors que 't varen fer ministre.
Al veuret en un lloch tant important,
me vares fer tornar coló de vistre,
y jo vaig dí entre mí: qualsevol día
que tingas temps li envías quatre ratllas
y ell estarà content, y..... *no hay tu tia*;
¡Pobre, infelís de mí! jo no sabia
que quant més *home* 't fas, molt més t' espatllas.
Corria lo correu sempre sens treba,
pro may ni may portava carta teva.
No 't creya tant ingrát; no aixís s' olvida
á un amich qu' ho ha sigut tota la vida.
No crech qu' eixa vegada
tornis tenir tant poca de decencia

de deixarm' á la lluna de Valencia.
Jo, la vritat, llavors que 't vaig escriurer
entre mi me vaig fe un panxó de riurer.
¿Quí no haguera cregut qu' era desvari,
ó no tenir criteri,
pensar que pogués ser del Ministeri
un noy, salta-taulells d' apotecari,
un cervell tabalot, sense senderi?
Empresa gegant era
poguerte fe' arribá fins á l' alsada
per penjarhi en ton muscle una cartera;
pro 'l nombrament fou fill, eixa vegada,
d' una *corazonada*
del héroe de Calaf y..... Vallvidrera,
ó l' héroe, per si aixís no te recorda,
del hostel de la Corda.
Lo cas es que ton cor mana y disposa
de lo qu' Espanya té fora d' Espanya,
y del rey en avall cap home gosa
fer res sens ordre teva, ¡quín aranyal
y renaix en ton cor la ditxa morta
la nómina al cobrar, qu' es lo qu' importa.
¡Gosa en pau las delicias de la breva
y entelin los demás la gloria teval
Per aquí tothom sab
que al teu *papá* un matí al naixer l' aurora
li vas recitá una oda encantadora
dihent que te la treyas del teu cap
(sé qu' era de 'n Mariano Catalina)
y qu' aquell general d' Espanya mengua,
va dirte entussiasmat: calla y camina;
jo t' haig de fe' académich de la llengua.
Y dit y fet. Quedares académich
per honra y gloria de la *patria* teva.
Al que diu que ton númen es anémich
no te l' has d' escoltá: á tal hora 's lleva.
En Clarín te don surras, y 'n Valbuena,
segons m' han dit, te va seguint lo rastre,
perque també 't vol estobar l' esquena
y deixarte plomat com un pollastre (1).
No fassis cas de res; enveja pura
que te tenen tots ells, *los muy ladinos*;
potsé arribis á ser ¡quí 'ls ho assegural
tu sol emperador de tota Xina.
Tu ja 't sabs pintar sol pe' enganya xinos
y per compondre coplas de Calainos.
Camina avant, camina,
que si bé s' examina
se pot dí aquí y per tot, però ab veu alta,
que tu dins l' Academia hi feyas falta;
pro falta de debó, perque veurás:
la pobreta se troba malalissa
de tant rebre pallissa tras pallissa,
y tu ab los teus unguents de *contracás*
li farás tant servey com pólvora 'n salvas,
així ab tos ingredients y á n' aquest pas
abans que passi un any será á fer malvas.
Sempre avant, pit y fora.
Prou per'vuy. Expressions de tota mena
per tu y per ta senyora,
y un petonet al nen, y altre á la nena.
A veurer si també rebrás aquesta
y 'm tornarás deixar sense contesta.

ÁNGEL ROMÁNTICH

CURIOSITAT SATISFETA

—Diguim, doctor: ¿Per qué 'l món
Volta sense may parar?
¿Per qué han hagut de deixar
Que governi don Anton?

(1). Com un pollastre plomat; s' enten.

¿Per qué 'l dolent sempre logra,
Si té cinisme, 'l seu ff?
¿Per qué no s' ha de morí
Quant antes la meva sogra?

¿Per qué cau aygua quant plou?
Diguim, doctor: ¿Per qué fa
Caló á l' istiu? ¿Per qué hi ha
Ganas de guanyar més sou?

¿Cóm es que per fi ha pogut
Esser ministre Fabié?
¿Parli, homel... Sembla mort.
—¿Y á mí que 'm conta vosté?

DR. CHAS-CÁS.

¡DITXOSAS GARROFAS!

No s' ha trobat, no 's troba ni 's trobará un fruyt que fassi fer lo cap més viu als lliberals com son las garrofas; de manera qu' ellas son la causa de que 'ls sastres tinguin molta més feyna de la que tindrían; perque ab tant girar la casaca 'ls lliberals, se 'ls espatlla molt més abiat, y cap á cal sastre falta gent, encara que no sigui tant *esmolada* com ho son sempre las sevas dents quan troban la menjadora buyda.

Aquí tenen en Sagasta, que va cridar ¡Fora 'ls BOBONS! y ara que no 'n té, fora capás d' arrencarse 'l tupé de net á net. Per aixó no es tant estrany com sembla; perque ¡son tan dolços los BOBONS! Per aquesta rahó los animals se menjan tant de gust las garrofas: aquella dolzor no 'ls engresca poch. Per borregós, á Cardedeu; per atmetllas, á Arenys; per cocas á Vilafranca; però per *garrofas*..... á Madrid: de manera que han de ser molt bonas, perque tots los lliberals sempre voldrían ser de cap á la menjadora.

¿Coneixen á aquell que té tanta barra? dich, ¿tanta barba? Donchs l' home s' estava á dalt de la montanya dels principis; però veyent qu' allí no se sentía gens de farum de garrofas, fet una bola 's va deixá anar montanya avall, y rodolant, rodolant, no va parar fins que va ser á dins de la menjadora. Se treu la casaca, se la gira al revés, s' atraca de garrofas, y tant mateix va veure que li lluhía més lo pel..... de la barba defensant á en Cánovas que defensant los principis católics.

A propósit d' en Cánovas: quan va venir la restauració, semblava que havia de governar l' Espanya á tall de Narvaez, y ab los fums de conservador que 's donava, qualsevol s' hauría pensat que la religió hauría estat més protegida que en temps de Felip segon; y ho está tant, que sembla que vulgui passar la má per la cara á en Ruiz Zorrilla. ¿Saben per qué? Perque en Sagasta no li pugui dir qu' es un reaccionari, y no li pugui fer tant abiat trebata pera ferlo caure. Es dir, perque las garrofas no se li acabin tant abiat.

Los dos que han donat més feyna als sastres, perque de tant girar la casaca han d' haver estripat moltes, son: aquell que la seva cara sembla la lluna quan fa 'l plé, y l' altre aquell *pollastre* andalús que reganya unas dents com uns palets de riu; aixó es, en Martos y 'l Xacó d' Antequera.

En Martos primer era republicá; però aixís que ve lo Amadéu, 's mira las garrofas del garrofer republicá, y va veure qu' eran molt verdas; y com que las del garrofer de la monarquia estaban á punt de cullir, se va fer monárquich pera menjarne més abiat. Debía tenir por

d' *engayrse*, y per aixó potser va pendre aquesta resolució.

Del camp de la república va passar al camp de la monarquia democrática fusionista; d' aquest ja casi que ha passat al conservador, y algú ja té por que si pujavan los carlins, no sols se faría carlista, sino que si posavan la Inquisició contan que 's faría inquisidor, mentres li omplissin ben bé la menjadora de garrofas.

Un dels que 's daleix més pels carquinyolis dels *esquilats* es lo *pollastre* d' Antequera; que per aquest motiu fora capás de fer més papers..... qu' un molí paperer. Jo ja ho veig, com que es un home que té tanta barra, ha de procurar que no se li assegui ni la de dalt ni la de baix; puig ell es d' aquells que té molt present lo refrá catalá que diu: «Barca parada no guanya nólits.»

Aixís com en Darwin dels micos ne vol fer homens, lo pollastre antequerí vol fer tornar micos á tots los espanyols, *engallinantlos* cada vegada que agafa la ploma pera dirlos si d' aquí endevant será madur, vert ó enverat.

N' hi há que 's pensan que las garrofas no més tenen la propietat d' engreixar; però ademés d' aquesta també 'n tenen un altre, y es la de fer tornar la pell de la cara més groixuda que la de cap vaqueta.

De la pell de la cara d' alguns polítics jo crech que se podría fer lo taló (de una sola pessa) d' una bota de cassador.

Lo día que 'm fassi una torrada, dich, una torra, la primera cosa que tinch ganas de posarhi es un panell; y si no 'ns avenim ab lo manyá, tinch ganas de proposar á n' en Martos, ó á 'n Romero Robledo ó Castelar, si 's volen llogar, que 'm sembla que sabría d' hont ve lo vent més bé ab ells, que ab lo panell; perque aquestos no 's rovellarían, y lo panell sí.

O sinó, un' altre cosa: proposo qu' en Cánovas los deixi sortir diputats; però ab la condició de que en lloch de pendre asiento á dins del Congrés lo prenguin á dalt de la teulada, pera que 'ls madrilenyos puguin saber de quína part bufa 'l vent. Si fins ara n' han omplert lo cap de moltes personas, ara convindría que se 'l umplissen ells. Las cosas ben repartidas fan goig á tothom.

Mentres los donguéssem unas bonas garrofas, serían capassos d' avenirshi. ¡Tantas cosas han fet per aquestas ditxosas garrofas, ells y la major part de lliberals!

Senthi tant aficionats, y trobantlas tan bonas, no es estrany qu' en Castelar ne vulgui fer participar als seus deixebles.

Y que hi há *esquilats* que se las empassen sense mastegar.

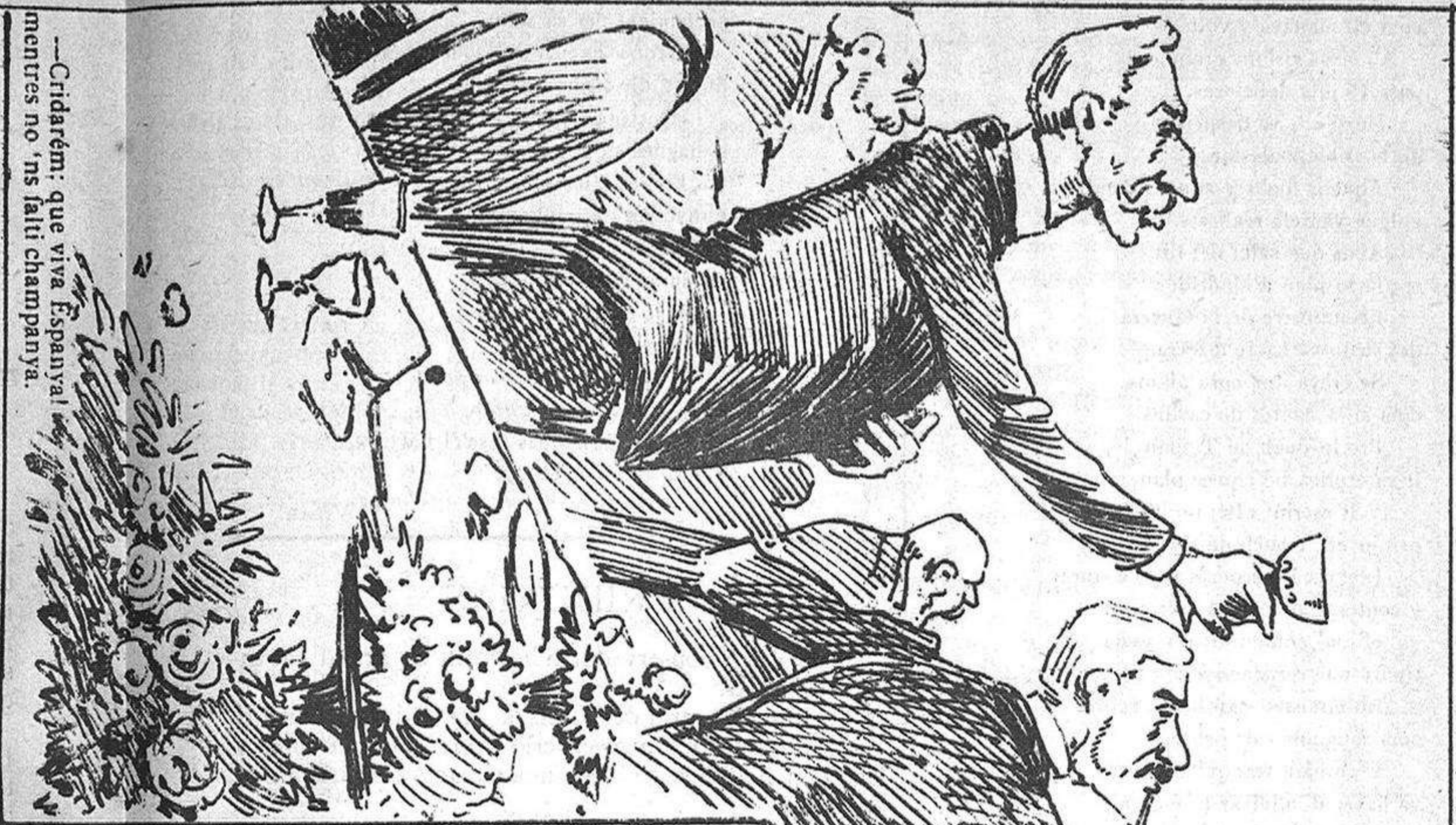
L' AUTOR DE «LLANA Y MANXIULAS».

L' HÉROE DE CALAF

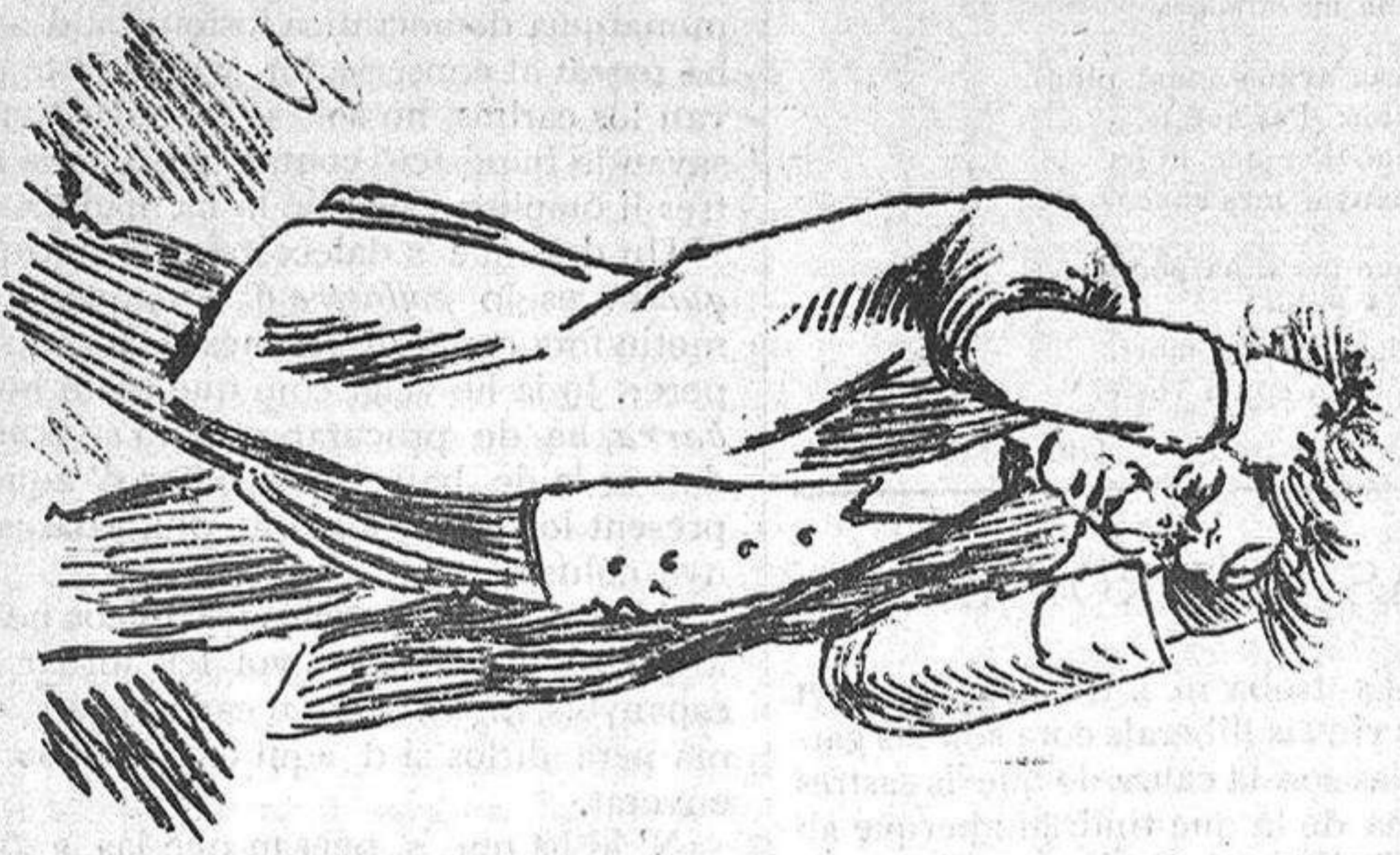
HISTORIA BUFO-TRÁGICA EN VERS DE REDOLÍ Y EN CATALÁ DEL QU' ARA 'S PARLA

Aquell general qu' empunya
lo mando de Catalunya,
tingué somnis y visions
de soldats y batallons,
y curenyas y morrallas
y grans castells y batallas.

TAULA REVOLTA

—Cridarém: que viva Espanya!
mentres no 'ns falti champagne.

Dotse anys que soch socio de la Plassa Real y ni 'm
posan per arcalde de barri.

Vaja aquest edifici no 'i podern tocar que no 'ns
aplasti...

Tot se parava y 's movia
com ell manava y volia.

Ab eixas visions grandiosas
passava nits deliciosas.

Un dia 's va despertar
ab horrible malestar.

Aquells fochs y aquells combats
volgué véurels realisats.

Aixís que salta del llit
escriu lo plan á Madrid.

Lo ministre de la Guerra
del susto va caure á terra.

Se creya una cosa aixins
com si 's tractés de carlins.

Pro lo duch de Tetuán
li va esplicá bé aquest plan.

Y li escriu: «Bé; no 'm fa res,
pro jo no 't puch dá diners.»

Llegeix l' héroe, 's posa á riurer
y contesta al torná á escriurer:

«Si m' enfado altre vegada,
tindré una *corazonada*.»

Lo ministre aixó ho va rebre
com rapapolvo de pebre.

Y ab cara tranquila ó tosca
va haver d' afluixar la mosca.

Es á di: 'l ministre no;
la va afluixá la nació.

L' héroe satisfet de sobras
ja prepara las maniobras.

Y ab lo major desenfado
á tots va passant recado.

Ab pochos días ja ha avisat
las tropas del Principat.

Se varen fer ventas bellas
de la terra d' escudellas.

Perque estavan rovelladas
las espasas envainadas.

Aixís que l' hivern 'ns topa,
cap á Calaf falta tropa.

Allá 's venen porchs y trujas,
y aquí comensan las plujas.

Los soldats per los rostolls
ab un fanch fins á jonolls.

Alsan ab formas estranyas
á mils tendas de campanya.

Van quedá 'ls soldats rendits
pe 'l fret que pelava 'ls dits.

L' héroe mitj entussiasmat,
feya vida de soldat;

dormint sobre marfegons,
menjant ranxo de cigrons.

Un cop caygué de caball
y rodá rostos avall.

Y en sa rápida carrera
l' aturá una porquetera.

Prengué mal y per més xasco
fins diu que va perdre 'l casco.

Una estona que la reyna
se trobava sense feyna,

enviá un *parte* menut
preguntant per sa salut.

Perque 'l seu valor s' entenga
fins va dir en una arenga:

«Que igual guera estat sa déria
si hagués sigut guerra séria.»

Fins van haverhi firayres,
bunyolers y turronayres.

Aquella guera forana
va durar mitja setmana.

Y ja tenim sa persona
de regrés á Barcelona.

Y quedó eclipsada al punto
la gloria del de Sagunto,

com si l' hagués fosa 'l baf
del vencedor de Calaf.

J. VILAR.

CRIDORIAS

Al Govern conservador li ha sortit un gra al nas difícil de curar.

La Junta Central del Cens s' ha pujat als bigotis de 'n Cánovas y amensana ferlo caure. De tal manera, que don Anton se troba en una situació verdaderament crítica.

En Sagasta presentá una proposició, que aprobá la Junta del Cens, dihent que 'l Govern res tenia que veure ab los assumptos: de la mateixa. Que es com si digués: lo de las elecciones ja ho arreglarem nosaltres

En vista d' aixó, en Cánovas está que treu foch pels caixals, y no té més remey que donar un cop d' Estat ó caure de la poltrona.

Una y altre cosa es prou terrible.

Si dona un cop d' Estat, disolvent la Junta del Cens, perillarà lo present estat de cosas, y si cau en Cánovas, lo partit conservador pot enterrarse pera no resucitar may més.

Perque la seva vida hauria estat molt vergonyosa y la mort denigrant.

·*·

Una de las cosas de que s' envaneixen més los conservadors es de la sinceritat electoral.

Y quan eran en la oposició, d' hont may debían sortir, feyan mils escarafalls dels actes dels asgastins pera triomfar en las elecciones.

Peró ho confessém: sinceritat per sinceritat, preferim la dels fusionistas.

Porque la dels conservadors no pot anar.

Pera lograr que sia verdaderament sincera no 's fa més que destituhir ajuntaments per telégrafo, deixar cessants á empleats, dignes alguns d' ells, y utilizar los municipals y altres agents que paga 'l poble per *corre-veidiles* electorals.

Per molt menos se va dir en una de las últimas Corts:
Deshonradas antes que nacidas.

·*·

Don Mateu va verificar la entrada á Madrid escoltat per la Guardia civil.

No li envejém la gloria.

Perque tan ben acompanyats hi acostuman anar molts á qui persegueix la justicia.

·*·

Peró gracias á la Guardia civil los lliberals y republicans no pogueren desenganxar los animals que tiravan del cotxe y colocarshi ells.

La Societat protectora d' animals, de Madrit, tindrà molt poch que agrahir á aquells entussiastas de don Práxedes.

¡Pobres bestias!

¡Ja que tingueren que tirar del carro triunfal, s' enten!

—*—

Al passar en Sagasta per una de las estacions de la provincia de Lleyda, un pobre fusionista, calentó de cascos, li va dir:

«¡Don Mateo! Lo cel moltas vegadas nos regateixa la pluja. Are tot lo del *suelo* ho esperém de vos.»

Efectivament.

Ab cinch anys més de govern los obrirá la fossa.

Ahont podrán descansar eternament.

—*—

Lo divendres passat lo senyor Ajuntament obsequiá ab un *te* á Martínez Campos.

No hi tindria res que dir si aquestas xirinolas las paguessen de la seva butxaca los regidors.

Peró pagantlas Barcelona la broma resulta massa sarcástica.

Además, nos feu molt mal efecte que en lo *parterre* que adornava 'l saló de Cent hi figurés lo següent escrit: *Barcelona á Martínez Campos*.

Barcelona res té que agrahir al general del lloron.

Si en lloch de Barcelona hagués dit «los conservadores,» hauria estat més exacte.

Perque son, los únichs que tenen que agrahirle la corazonada de ferlos ser poder.

—*—

Ha cridat molt l' atenció del públich l' abrás que doná en Martínez Campos á Sagasta.

Contan de 'n Cánovas que al enterarse d' aquesta noticia l' ull dret se li desviá com lo guenyo.

Debía pensar: ¿Si li donará al general la corazonada de que 'n Sagasta vinga á rellevarme?

—*—

La despedida donada á Sagasta fou bastant freda. Lo qual demostra que 'l poble soberá s' havia refredat.

Lo entussiasme artificial dura poch rato.

A pesar de fer molta fresa.

—*—

Ignorém l' efecte que li haurán produhit al senyor Sagasta las manifestacions que li feren en Bilbao, Saragossa, Barcelona y Madrit; però si, com dubtém, los seus principis fossin monárquichs, tindria motiu sobrat pera estar trist.

Mes no será aixís, perque don Mateo está fet á tot, y aixís recordém que sent ministre de Isabel, de don Amadeo, la República y don Alfons, lográ sempre amotllarse á las circunstancias.

No hauria sortit orgullós de las ovacions que ha rebut, primer, perque no van á ell precisament, y segon, perque tenen tot lo carácter de republicanas y revolucionarias.

Ell mateix ho tingué de coneixer quan en lo banquet del teatro de Novetats pronunciá un discurs que 's distingí per dos cosas:

Per no dir res de particular.

Y pera donar lo gran petardo als republicans, accentuant la nota monárquica.

—*—

Sagasta en totas las ovacions rebudas es lo factor menos important.

Y ho son verdaderament la llibertat, lo sufragi y altre cosa que ja se comensa á dir.

En Sagasta no es altre cosa que la cobertora d' aixó últim.

¡Y ell tant content!

—*—

Va prenent peu lo projecte de la Reforma de Barcelona.

Prompte, es dir, dintre d' uns quants anys, nostra ciutat tindrà grans vías al por major.

¡Ahl també tindrà los mateixos carrers bruts y sense llúm.

Perque hasta ells la reforma no hi arribará.

NOVAS

Son moltíssimas las cartas que diariament rebém, preguntantnos per nostre Almanach.

Vamos, 's coneix que el de l' any passat 'ls deixá impaciencia.

Es clar, ja sabíam nosaltres que 'l públich may es refractari al bon gust.

L' Almanach d' aquest any, que superarà en molt al de l' any passat, ja está en premsa, y procuraréu surtir lo més abiat possible.

Per aixó no s' alarmin, perque lo preu será lo mateix que l' any passat.

!!!UNA PESSETA!!!

—*—

Nostre estimat Jefe delegat, Excelentíssim Senyor Marqués de Cerralbo, ha experimentat fa poch días una dolorosa perdua en la persona del Excelentíssim Senyor Comte de Torrepalma, son germá polítich, á qui profesava gran estimació.

Donem lo més sentit péssam á abdos distingidas familias, y supliquem á nostres lectors uneixin sas oracions á las nostras, per l' ánima del qu' ha donat exemple de cristiana y santa mort. R. I. P.

—*—

En aquesta Administració trobarán nostres amichs copias fotográficas del magnífich cuadro regalat per los oficials carlistas residents en Barcelona al Senyor Duch de Madrid, ab motiu de sos días. Dita fotografia, que mideix 47 X 31 centímetres, 's veñ al preu de 3'50 ptas.

Barcelona.— Imprenta de Fidel Giró, Córts. 212 bis.

LA CARCAJADA

Semanario festivo, político y literario.—Director: D. Francisco de Paula Oller.—Con retratos y caricaturas en colores, por Ramón Cilla, Melitón González, Paciano Ross, etc. Verá la luz desde el mes de Enero de 1891, en el mismo tamaño y precios de suscripción de LO CRIT D'ESPANYA, y números sueltos á 5 céntimos en todo España. *Se admiten suscripciones en esta Administración.*

DE NIT

—No 's giri Senyó Joan
que 'ns segueix un elefant

ANUNCIS

Fàbrica
de cotillas de varias classes

— de —

FILLES DE DUAT

ENVIO A PROVINCIAS

Archs, 4, tenda y Sagristans, 5, 3.º. 1.º

BARCELONA

GRANS LÁMINAS

DE VENDA EN AQUESTA ADMINISTRACIÓ

RETRATO DE D. CARLOS

publicat últimament en LO CRIT

33 X 48 centímetros: 0'25 pesseta

Còpia de la fotografia del quadro regalat á D. Carlos en sos dias, pe 'ls oficials carlistas catalans.

57 X 42 centímetros: 0'50 pesseta.

Copia del march que tanca la citada lámina.

42 X 28 centímetros: 0'25 pesseta.

A n' els Srs. Corresponsals se 'ls farà l'esquento acostumat.

GÉNEROS DE PUNT

-- de --

GONZALO COMELLA

3, Carrer de la Boquería, 3.

BARCELONA

TANCAT LOS DIAS DE FESTA

ENQUADERNACIONES

en un día luxosas y sencillas en lo taller de

PENELLA Y BOSCH

Molas, 29, prop la de Fontanella.

BARCELONA

Magnífica fotografia

de 47 X 31 centímetros, copia del preciós quadro regalat á don Carlos pels oficials carlistas catalans.

PREU: 3'50 PESSETAS

EN AQUESTA ADMINISTRACIÓ

Se remet franca de ports, y certificada per 0'75 pesseta d' augment.

EL
Estandarte Real

Ilustració

MILITAR CARLISTA

Plas. 7'50 l' any

SE SUSCRIBU

en

AQUESTA ADMINISTRACIÓ